

Natte voeten in Senegal

Een groepje zilverreigers snelt door de rozerode avondlucht naar een veilige slaapplek. Een visser roeit de laatste meters op weg naar huis met een boot vol oesters. Enkele wenkende mangrovekrabben verlaten voorzichtig hun holen nu het eb is. Voor een romantische ziel zijn de mangrovegebieden in Senegal het paradijs. Voor de bevolking die dagdagelijks leeft van de visvangst in dit gebied is het paradijs een plaats om te overleven. Als we dit biotoop willen behouden en zelfs uitbreiden moeten we ons inzetten. Natuurpunt wil daar samen met jou werk van maken. Zowel door de natuur te beschermen als door de gevolgen van de klimaatverandering te bestrijden.

Tekst: Wim Van den Bossche

Senegal ligt in West-Afrika en is een voormalige Franse kolonie met zo'n veertien miljoen inwoners. De bevolking leeft van landbouw, visserij, fosfaatwinning en toerisme. Senegal is een land met veel ecologische problemen. De natuurlijke omgeving staat onder druk door toenemende menselijke activiteiten. Maar in de mangrovegebieden zijn er gelukkig raakpunten tussen natuurbehoud, visvangst, houtopbrengst en toerisme. Natuurpunt wil met de lokale partner, Oceanium, de mangrove herstellen en beschermen.

Mangrove

Mangroven zijn altijdgroene bomen of struiken. Ze verdragen zoutconcentraties die voor andere planten dodelijk zijn. Sommige soorten staan zowel bij eb als bij vloed in het brakke water en nemen lucht op door kleine openingen in de schors van de luchtwortels. Andere soorten verdragen enkel de kortstondige onderdompeling bij vloed. Ze geven het overtollige zout af via de bladeren. De wortels steken op regelmatige afstand een soort van priemen omhoog. Deze snorkelachtige structuren zijn bezet met kleine gaatjes die wel lucht maar geen zout doorlaten. Door hun speciale kenmerken zijn ze aangepast aan het

dynamische en stressrijke milieu van de branding. Mangrovebossen ontwikkelen het beste op zoute slikgronden in tropische gebieden, waar het water niet al te snel opkomt en grotere oppervlakken kunnen onderlopen, zoals in riviermondingen. We vinden ze dus langs lage en vlakke tropische kusten met warm zeewater en een niet al te hevige golfslag. Op de eilandjes en strandjes in natuurlijke rivierdelta's groeien de mangrovebomen opperbest.

“Senegal is een land met veel ecologische problemen”

De mangrovebomen hebben speciale zaden ontwikkeld om het zeewater te overleven. De zaden kiemen al in de vrucht, soms terwijl ze nog aan de moederboom vastzitten. Wanneer het zaad in het zeewater valt, kan het nog tot een jaar overleven. De jonge worteltjes zitten aan het zwaarste uiteinde. Wanneer ze aanspoelen op een ondiepe en rustige plaats kunnen ze zich zeer snel verankeren in de bodem.

Langs de Senegalese kustlijn, rivieren en eilanden overwinteren heel wat Europese watervogels zoals

Sternen voor de kust van Senegal. Foto: Bert Van Der Krieken

bosruiters, regenwulpen en oeverlopers. Ook de visarend en enkele van onze kleinere zangvogels zoals de kleine karekiet en de tjiftjaf. Ook voor vele Afrikaanse soorten zijn de mangrovegebieden erg belangrijk. De bonte ijsvogel, de reuzenster en de heilige ibis zijn vaste klanten en duizenden reigers vinden hun voedsel in het ondiepe water. Een zeldzame bewoner is de West-Afrikaanse lamantijn (plantenetende zeekoe), die voelt zich uitstekend thuis in het mangrovegebied.

De wortels van de mangrove breken de golfslag en laten het slib bezinken en accumuleren. Zo vormen de mangrovebossen een natuurlijke buffer tegen uitzonderlijke stormen. Een continue, zware branding kunnen de mangrove niet overleven maar het nut van een mangrovegebied als verdedigingsgordel tegen uitzonderlijke vloedgolven is onder meer gebleken tijdens de tsunami in Sumatra in 2005.

De mangrovewouden maken belangrijke voedingsstoffen uit de bodem vrij voor planten en dieren. Wormen, slakjes, garnalen, kleine visjes, mangrovekrabben komen in grote aantallen voor. Het doolhof van luchtwortels en het ondiepe water zijn

een kraamkamer voor talrijke soorten vissen en kreeftachtigen.

Sociaal-economische waarde

De waarde als verdedigingsgordel is moeilijk te berekenen maar de mangrovegebieden zijn ook in andere opzichten belangrijk. De grote opbrengst van garnalen en vis uit een gezond mangrovegebied is een belangrijke voedselbron voor de lokale inwoners. Een deel van de vangsten verkopen ze aan de stadsbewoners.

Het hout van de mangrovebomen is erg stevig en wordt gebruikt voor de aanmaak van houtskool. Het dient ook voor de bouw van huizen, hutten en omheiningen.

Op de luchtwortels groeien uitstekend eetbare oesters die een zeer grote bron van inkomsten vormen voor de lokale bevolking. Het zijn vooral de vrouwen die instaan voor de oogst van de oesters.

Ook reisorganisaties leren het kustgebied kennen. De toeristen genieten van de ongedwongen sfeer en het avontuurlijke karakter van het kanovaren tussen de mangrove.

Problemen

De Senegalezen die aan de kust wonen zijn afhankelijk van het rijke mangrove ecosysteem voor hout- en zoutproductie, visvangst en winning van oesters. De mangroven behoren echter tot de meest bedreigde ecosystemen ter wereld.

Door overexploitatie van de mangrove hebben de Senegalezen in hun eigen voet geschoten. Volgens de statistieken is 50% van het mangrovewoud vernietigd. Senegal is voor het grootste deel van zijn energiebehoefte afhankelijk van hout. Te veel van de mangrovebomen worden gekapt voor brandhout en verkoop. Hierdoor eroderen en verdwijnen de kleinere stukken slik en bosjes snel en wordt natuurlijke regeneratie onmogelijk. Met de mangrove verdwijnen ook de vissen en garnalen en de rijke biodiversiteit. Ook bij het oogsten van de oesters, raken veel bomen verwoest en sterven ze af.

“Mangroven behoren tot de meest bedreigde ecosystemen ter wereld”

Bovendien worden grote delen van het mangrovewoud, vooral landinwaarts langs de rivieren omgezet tot akkerland, voornamelijk voor rijstteelt. Door verminderde regenval neemt het debiet in de rivieren af en komt het zoute water dieper landinwaarts waar het de bodem onvruchtbaar maakt.

Oceanium

Om de problemen aan te pakken richtten een aantal Senegalezen de vereniging Oceanium op. Die vereniging werkt samen met de lokale bewoners aan een ambitieus project om mangrovewoud aan te planten en andere boomsoorten te planten voor brandhout en vruchten. Tegelijkertijd organiseren ze educatieve lessen over duurzaam gebruik van dit rijke ecosysteem. Bepaalde mangroveboomsoorten zijn relatief eenvoudig aan te planten. De vorm en grootte van de kiemplant kan je vergelijken met een grote asperge. Die stek in het slib duwen is voldoende om de mangrove te planten. In 2008 zijn de medewerkers van Oceanium er in geslaagd om 1200 ha mangrovewoud

aan te planten met 6 miljoen stekken! Het doel is om in 2009 bijna 6000 ha mangrove opnieuw aan te planten! Hiervoor zijn ongeveer 30 miljoen mangrovestekken nodig. Naast de 30 miljoen mangrovebomen worden ook 3 miljoen noten- en fruitbomen geplant en in zes dorpen worden boomkwekerijen ingericht voor 2 miljoen bomen. Door de lokale bevolking in te schakelen bij de kweek en het planten van de bomen is hun betrokkenheid en zorg voor het gebied veel groter.

“Oceanium organiseert educatieve lessen over duurzaam gebruik van mangrovebossen”

De 30 miljoen mangrovebomen worden aangeplant in de delta van de Siné Saloum en Casamance in Senegal. De fruitbomen worden in dezelfde regio geplant en dienen voor hakhout en levensonderhoud van de lokale bevolking.

Als alles volgens plan verloopt pakken die maatregelen goed uit voor het leefgebied van dieren en planten, de oesterteelt, de lokale visserij en de verdediging tegen zeespiegelstijging.

Beschermen met jouw steun

Natuurbescherming en de strijd tegen klimaatverandering zijn nauw verbonden. Alleen gezonde en veerkrachtige ecosystemen kunnen zich aanpassen aan het veranderende klimaat. Daarom is het belangrijk om te investeren in meer en grotere natuurgebieden. Soorten hebben ook verbindingengebieden nodig om poolwaarts te migreren. Investeren in de natuur zijn trouwens niet alleen goed voor de natuur. Ook om onszelf te wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering hebben we meer natuur nodig: overstromingsgebieden om overtollig water op te slaan, mangroves om onze kusten te beschermen... Daarnaast is natuurbehoud ook cruciaal om de CO₂-uitstoot onder controle te houden. In bossen en venen zitten miljoenen tonnen koolstof opgeslagen. Op dit moment is meer dan 25% van de wereldwijde CO₂-uitstoot te wijten aan ontbossing.

3

4

1 Aanplant van mangrovebomen. Foto: Herman Nachtergaele 2 Pelikaan. Foto: Bert Van Der Krieken 3 Grootschalige campagne voor de aanplant van mangrovebomen. Foto: Herman Nachtergaele 4 Sorteren van gedroogde vis door de plaatselijke bevolking. Foto: Bert Van Der Krieken

Om die bijzondere link te benadrukken creëerde Natuurpunt een 'klimaatfonds'. De middelen uit dat fonds worden gebruikt voor de bescherming van ecosystemen die niet alleen veel koolstof opslaan, maar ook cruciaal zijn om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen.

Voor 2009 & 2010 werken we met lokale partners in Brazilië, Wit-Rusland en Senegal. En natuurlijk vergeeten we ook het Harapan regenwoud op Sumatra niet.

natuurpunt klimaatfonds

Atlantisch regenwoud in Brazilië

Help Save Brazil, onze Braziliaanse BirdLife partner, met het aanplanten van een stuk Atlantisch regenwoud in Serro do Urubu. Met 8 euro per boom worden de versnipperde natuurgebieden door heraanplanten en beheer voor altijd beschermd. In het omringende woud zijn maar liefst 39 soorten bromelia's (één van onze kamerplanten) vastgesteld!

Vloeiweiden voor steltlopers in Wit-Rusland

Steltlopers zoals de Kievit, de grutto en de tureluur zijn trekvogels die door de klimaatverandering snel zeldzamer worden. Het beheren van grote weidegebieden kan hen redden en daarom werken we samen met APB, de BirdLife partner in Wit-Rusland. In de Prypjac vallei werkt APB aan het herstel van de uitgestrekte vloeiweiden. Door een aangepast beheer worden de regelmatig overstromende weiden terug een stop- en broedplaats voor duizenden steltlopers, van de zeldzame poelsnip tot de algemenere Kievit.

Mangrovewoud in Senegal

Help Oceanium met het heraanplanten van mangrovewouden in de rivierestuaria Siné Saloum en Casamance in Senegal. Voor 116 euro wordt 1 ha heraan geplant door de lokale bevolking.

Harapan regenwoud in Sumatra

In Sumatra strijden Burung Indonesia en andere BirdLife partners om 101.000 ha regenwoud te redden van illegale houtkap, plantages en de papierindustrie. Het Harapan regenwoud in Sumatra is de thuis van Sumatraanse tijgers, gibbons en vele andere dier- en plantensoorten.

Voor 150 euro kunnen we 1 ha regenwoud beschermen!

Wil je natuur en klimaat in Brazilië, Wit-Rusland en Senegal beschermen, stort dan je bijdrage op rekeningnummer: 293-0212075-88, Natuurpunt Beheer vzw, Coxiestraat 11 - 2800 Mechelen. Noteer duidelijk als opmerking: project 1412 of Natuurpunt klimaatfonds. Wil je Harapan steunen, noteer dan bij je storting, project 1418 Sumatra.

Voor giften op jaarbasis van 30 euro of meer ontvang je een fiscaal attest. Alvast bedankt!

Grutto. Foto: Vilda/Yves Adams

